

УДК 330.322:631.16

Н. І. Демчук,
 д. е. н., професор, професор кафедри фінансів та банківської справи,
 Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет
 М. С. Кисельова,
 студентка групи МГФКз 1-15,
 Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

ІНВЕСТИЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

N. Demchuk,
 Doctor of Economics, professor, Professor of Finance and banking department,
 Dnipropetrovs'k State Agrarian and Economic University
 M. Kiseleva,
 student of group MgFCz-1-15,
 Dnipropetrovs'k State Agrarian and Economic University

INVESTMENT SUPPORT OF AGRICULTURAL ENTERPRISES

У період гострих соціальних та екологічних проблем стає важливим та актуальним освоєння економічного зростання в інтересах сталого та інклюзивного розвитку. Інвестиції є основною рушійною силою такого зростання. Залучення інвестицій і забезпечення того, щоб це сприяло цілям сталого розвитку є пріоритетним для всіх галузей народного господарства і для сільськогосподарської галузі, зокрема. Зовнішнє та внутрішнє середовище для інвестицій постійно змінюються. Разом ці зміни поступово породжують нове покоління інвестиційної політики, переслідуючи більш широкі та більш складні розробки інвестиційної діяльності, при створенні або збереженні в цілому сприятливого інвестиційного клімату. Сучасна інвестиційна політика сільськогосподарських підприємств включає зростання вигод від залучення інвестицій. Необхідна практична розробка та реалізація конкретних заходів і механізмів інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств. Інвестиційна політика не робиться у вакуумі. Вона розглядається в політичному та економічному контексті, що, на глобальному та регіональному рівнях, неодноразово піддавалося за останнє десятиріччя ряду криз в області фінансів, продовольчої безпеки і навколишнього середовища, що загрожує стійкими глобальними дисбалансами і соціальними проблемами, особливо щодо скорочення масштабів інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств.

In the period of acute social and environmental problems it is become an important and urgent mastering of economic growth for sustainable and inclusive development. Investments are the main driving force of such growth. Investment attraction and ensure that it is contributed to sustainable development is a priority for all sectors of the economy and for the agricultural industry, in particular. The external and internal environments for investment are constantly changing. Together, these changes gradually give rise to a new generation of investment policy, in pursuit of wider and more complex development of investment activity, while creating or maintaining generally favorable investment climate. Modern investment policy of agricultural enterprises involves the growth of benefits from the investment. We need a practical development and implementation of specific measures and mechanisms of investment support for agricultural enterprises. Investment policy is not made in a vacuum. It is seen in the political and economic context that, at the global and regional levels, was repeatedly exposed over the last decade the number of crises in finance, food security and the environment that faces persistent global imbalances and social challenges, particularly in reducing the extent of investment support for agricultural enterprises.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційне забезпечення, сільськогосподарські підприємства, розвиток.

Key words: investments, investment support, agricultural enterprises, development.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ В ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ

Залучення інвестицій і забезпечення того, щоб це сприяло сталому розвитку сільськогос-

подарських підприємств є пріоритетом для всіх країн. Нове покоління інвестиційного забезпечення формується, проводячи більш широкі та більш складні розробки інвестиційної політи-

ки, при створенні або збереженні в цілому сприятливого інвестиційного клімату. Інвестиційні стратегії повинні створювати місце інклюзивного зростання і сталий розвиток повинен бути в центрі зусиль на залучення і використання інвестицій. Вони вирішують конкретні проблеми інвестиційної політики в сільськогосподарських підприємствах.

Низька інвестиційна привабливість вітчизняних сільськогосподарських підприємств, значною мірою пов'язані із фінансовими аспектами діяльності виробників, які продиктовані ринковими ситуаціями. Загальновідомо, що для того щоб фінансові проблеми були мінімальними, ринок повинен визнати продукцію, лише в цьому випадку вона може бути реалізована з прийнятним для виробника фінансовим результатом. Проте, розкриваючи проблеми українського аграрного сьогодення, потрібно зазначити, що навіть той ринок, який в нас сьогодні є, може змінюватися, така позиція впливає із умов існуючої фінансової кризи в економіці.

Незабезпечення еквівалентності обміну призвело до того, що сільське господарство втрачає активи швидшими темпами, ніж проходить його відтворення. Формування і використання інвестованого капіталу в аграрних підприємствах має свої особливості. На теперішній час утворився тип аграрного підприємництва, заснований на капіталі минулих періодів, тобто техніко-технологічна оснащеність виробництва збереглася практично на рівні початку 90-х років минулого століття. Причинами є зменшення частки валової доданої вартості сільського господарства у загальному її обсязі, по економіці України і різкі коливання індексу цін реалізації продукції сільськогосподарськими підприємствами.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Діяльність сільськогосподарських підприємств та їх інвестиційне забезпечення досліджували такі науковці: Владика Ю.П., Павлова В.А., Кузьменко О.В., Гончар Л.А., Павловська Л.Д., Ходаківський В.М., Сергєєва О.Р. та інші [1—7].

ВИДІЛЕННЯ РАНІШЕ НЕ ВИРІШЕНОЇ ЧАСТИНИ ПРОБЛЕМИ

Без розв'язання проблеми інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підпри-

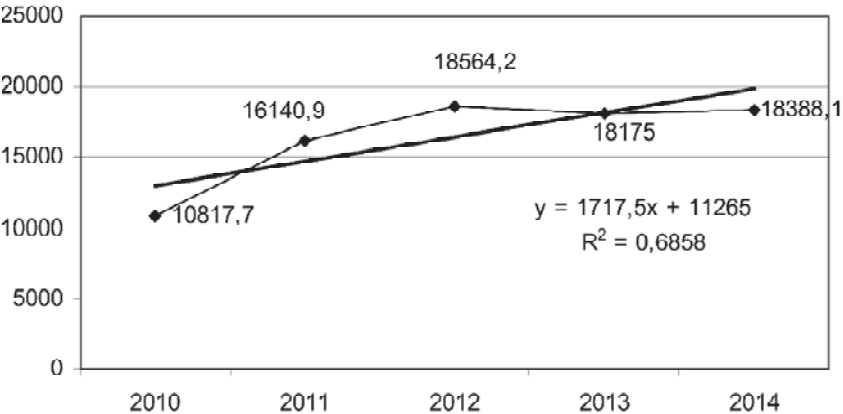

Рис. 1. Трендовий аналіз капітальних інвестицій в сільське господарство, млн грн.

Джерело: розрахунки авторів за даними [4].

емств стають досить примарними перспективи оновлення МТП, підвищення ефективності господарської діяльності, створення конкурентоспроможного сільськогосподарського виробництва, просування вітчизняної продукції на світові ринки і, як наслідок, соціально-економічний розвиток сільських територій.

МЕТА ДОСЛІДЖЕННЯ

Метою дослідження є аналіз сучасного стану інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств та розробка пропозицій щодо його покращення.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Максимальний потенціал виробництва сільськогосподарської продукції можна досягти за умови, що всі існуючі труднощі, які обмежують використання земель і підвищення продуктивності видаляються, а світові ринки можуть поглинати великі експортні надлишки. Цей потенціал може бути реалізований, якщо виробництво залишатиметься прибутковим для фермерів і стимулюватиме необхідні інвестиції у сучасні технології.

Реальні виробничі та експортні показники залежать від багатьох факторів, зокрема ступінь фактичного підвищення урожайності; наявність сприятливого інституційного та нормативного середовища; наукові дослідження, знань та розвитку людського капіталу; зміцнення кредитної системи та фінансових інструментів. Масштабні інвестиції будуть необхідні для обробки, зберігання та транспортування, розвитку інфраструктури, і фінансові ресурси повинні бути мобілізовані як з державного, так і приватного секторів.

Особливістю капітальних вкладень у сільське господарство є те, що ефект від них вияв-

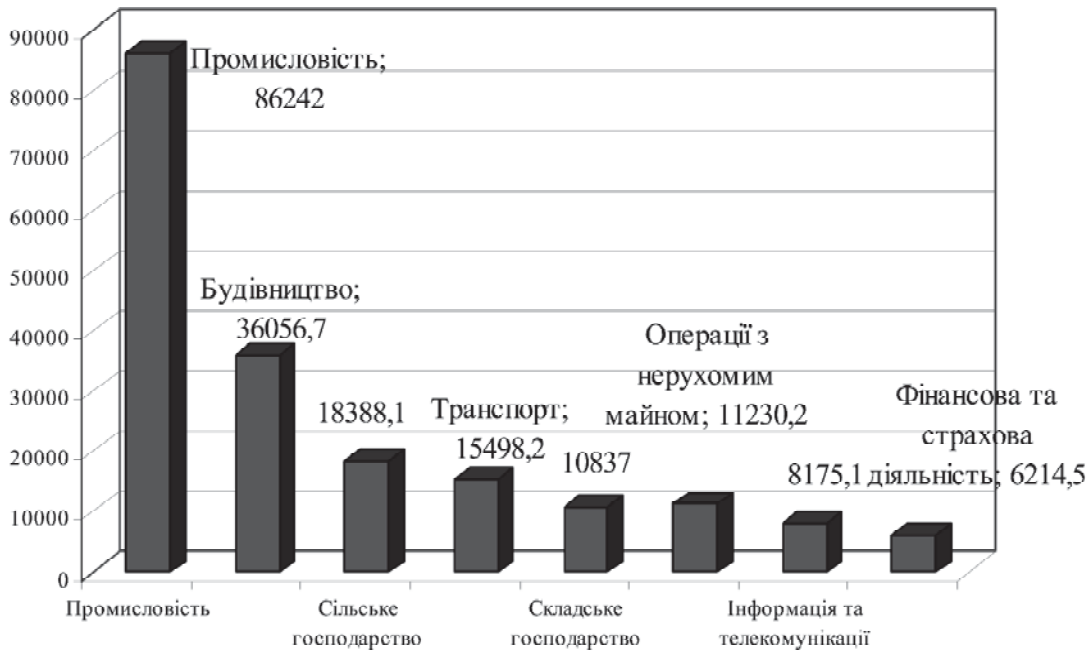

Рис. 2. Ранжування галузей національної економіки України за притоком капітальних інвестицій у 2014 році, млн грн.

Джерело: розрахунки авторів за даними [4].

ляється не відразу, на відміну від поточних вкладень, а після їхнього освоєння і введення в експлуатацію. Якщо будівлю і споруду, споруджену в господарстві, неможливо ефективно використовувати в умовах, що склалися, то для його зміни потрібно певний час і значні засоби. Капітальні вкладення відрізняються великими розмірами сум, які необхідні для будівництва виробничих об'єктів або для надбання техніки. Окупність капітальних вкладень у сільське господарство дуже низька, а отже, для прийняття рішення по конкретних інвестиціях необхідно провести економічний аналіз ефективності їхнього використання.

На рисунку 2 розглянемо галузі національної економіки України за притоком капітальних інвестицій у 2014 році.

Капітальні інвестиції за видами економічної діяльності за 2010—2014 роки проаналізовано на рисунку 2. Означені показники оцінки тенденції формування пропозиції на ринку сільськогосподарської продукції підтверджують позицію про те, що Україна спроможна значно збільшити виробництво зерна і перш за все головний резерв — урожайність, але для цього потрібні інвестиції та інші стимули внутрішньогосподарського та макроекономічного змісту. Вони знаходяться у площині ціноутворення, тобто витрат — ефективності виробництва і кон'юнктури цін на ринку. Вища величина інвестиційного забезпечення підвищує економічну ефек-

тивність виробництва продукції на сільськогосподарських підприємствах.

Рисунок 1 ілюструє взаємозв'язок між основними типами змінних і забезпечує простий логічний підхід до аналізу інвестиційного забезпечення виробництва і реалізації зерна. Відправною точкою цього підходу є виявлення агентів інвестиційного забезпечення (невеликі сільськогосподарські підприємства, середні, великі, агрохолдинги тощо) та їх відносний вплив на інвестиційне забезпечення. Певні дії цих агентів є прямими джерелами інвестиційного забезпечення виробництва і реалізації зерна.

Теоретично, масштаби їх впливу можуть бути безпосередньо виміряні. Поєднання змінних на другому і третьому рівні ілюструє рішення проблеми агентів. Агенти приймають рішення про вибір змінних грунтуючись на своїх власних характеристиках і параметрах зовнішніх (екзогенних) факторів. Разом ці визначення набору допустимих рішень і становлять причини недостатнього інвестиційного забезпечення виробництва та реалізації зерна сільськогосподарських підприємств. Загалом, більш широкі економічні, політичні, культурні, демографічні та технологічні сили визначають характеристики і параметри рішення. Ці фактори можуть розглядатися в якості базових причин недостатнього інвестиційного забезпечення виробництва та реалізації зерна сільськогосподарських підприємств.

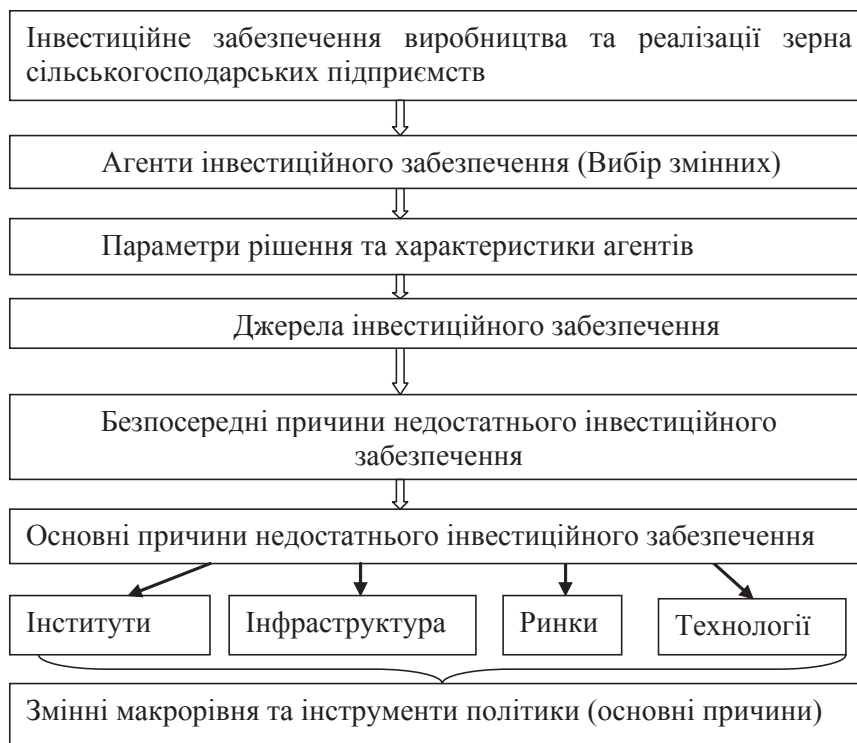

Рис. 3. Структурно-логічна схема різних типів змінних, що впливають на інвестиційне забезпечення сільськогосподарських підприємств

Джерело: адаптовано [1; 2; 3; 5].

Іншими словами, ми розрізняємо недостатність інвестиційного забезпечення виробництва та реалізації зерна з трьох різних позицій: джерела, безпосередні причини і першопричини. Більшість існуючої літератури зазвичай розрізняють два рівня. Як правило, це джерела в якості першого рівня, прямі або безпосередні причини, назвавши їх другим рівнем, непрямі причини або рушійні сили недостатнього інвестиційного забезпечення виробництва та реалізації зерна сільськогосподарських підприємств не розглядаються.

Ми розглянемо відмінність між безпосередніми та основними причинами, що є корисним і необхідним з кількох позицій. По-перше, це допомагає виділити параметри, які мають безпосереднє відношення до осіб, які приймають рішення. По-друге, методологічно, в моделі мікрорівня — краще видно безпосередні при-

чини, а на моделі макрорівня більше уваги на непрямі причини. По-третє, основні причини визначення параметрів рішення, змішання цих двох рівнів, недоліки, причинно-наслідковий зв'язок і створюють серйозні проблеми у регресії моделі.

Вищезапропонована структурно-логічна схема є основою і типологія змінних тісно пов'язана з проблемою масштабу або розміру сільськогосподарського підприємства. Аналіз на різних рівнях дозволяє нам відповідати на чіткі питання. У широких масштабах, високий рівень агрегації даних приховує мінливість ситуації та відносин, що робить недоцільним розрахунок середніх величин. Загальні шкали, що використовуються в моделі можуть включати індивідуальні господарства, фермерські господарства, сільськогосподарські підприємства різних організаційно-правових форм, регіони,

Таблиця 1. Типи інвестицій в сільське господарство

Інвестиційний тип	Деталі	Цілі
Капітал	Фізичний	Сільськогосподарська інфраструктура. Покращення земель. Придбання необхідних навичок
	Людський	
Наукові дослідження і розвиток	Поліпшення методів ведення сільського господарства	Розвиток насінництва. Оптимізація виробництва. Боротьба зі шкідниками і хворобами
Інституційні	Сприятливі умови управління Поліпшення ланцюжка поставок	Доступний вхід і вихід на ринки

Джерело: власні дослідження.

Рис. 4. Блок-схема дослідження елементів інвестиційного забезпечення виробництва та реалізації зерна сільськогосподарських підприємств

Джерело: власні дослідження.

країни і світ. У залежності від масштабу можуть бути розглянуті різні змінні ендогенні або екзогенні. На рівні окремого виробника, агенти зазвичай вибирають, як розподілити свої ресурси в рамках екзогенно визначених цін, початкових ресурсів, політики, наявних інститутів.

Зростання продуктивності сільського господарства спирається на розвиток механізму інвестиційного забезпечення виробництва та реалізації зерна. Крім того, нарощування інвестицій бажано в сприятливих для сільського господарства умовах. Тому інвестиції в сільське господарство можуть бути в перспективі як засіб збільшення продукції сільського господарства і продуктивності праці в цілях вирішення продовольчої безпеки, підвищення доходів сільськогосподарських підприємств, а також підвищення ефективності використання природних ресурсів (землі, води).

Проаналізувавши інвестиційну діяльність сільськогосподарських підприємств України можемо зробити висновок, що інвестиції в сільське господарство здійснюються в різних формах (табл. 1).

Серед основних проблем системи маркетингу продукції на сільськогосподарських підприємствах України є: раціоналізація складських приміщень з точки зору їх розташування, перегляду цін виробника, для точного відображення виробничих і маркетингових витрат.

Для того, щоб полегшити дослідження інвестиційного забезпечення незалежні змінні з моделі модифікованої матриці представлені на рисунку 3 і пронумеровані.

Інвестування або вкладання ресурсів у певний сегмент ринку немає сенсу, коли воно дає прибуток менший, ніж можна отримати його на іншому ринку, що призводить до зниження вартості активів, не забезпечує навіть простого відтворення виробництва. На вітчизняному аграрному ринку ці вимоги економіки не витримуються. Як наслідок, інвестиційна привабливість аграрного виробництва дуже низька, економічний стан абсолютної більшості суб'єктів господарювання з року в рік характеризується низькими показниками. Головним системоутворюючим фактором підвищення інвестиційної привабливості сільськогосподарських підприємств для виходу із "патової" ситуації має стати ціновий механізм, який виходячи із наведених показників не забезпечує економічного інтересу високоефективної діяльності, перш за все відтворення активів.

ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Для вирішення інвестиційних проблем сільськогосподарських підприємств необхідно:

1) активізація експорту зернових, зокрема обсягів, які не можуть бути спожиті на внутрішній арені ринку;

2) масштабна закупівля зерна на внутрішньому ринку для створення достатніх його резервів;

3) кредитування підприємств, які бажають купувати зерно у вітчизняних виробників;

4) підвищення ролі Аграрного фонду у формуванні внутрішнього ринку зерна через виділення йому достатніх обсягів коштів, а сьогодні вже й понад норму, на здійснення фінансових інтервенцій, виділення коштів у необхідному обсязі з перших днів збирання урожаю, тобто у піковий період щодо пропозицій зерна;

5) створення запасів зерна на майбутнє, що сприятиме стабілізації цін як в урожайний, так і неврожайний роки;

6) розширення біржової торгівлі зерновими як індикатора ціноутворення;

7) реалізація проектів по будівництву, створення сільгосптоваровиробниками мережі кооперативних елеваторів, включаючи торгіві, за участю зернотрейдерів та держави на засадах асоційованого членства;

8) мінімізація обсягів реалізації зерна за тіншовими схемами шляхом активізації діяльності агроторгових домів, формування заготовельно-збутових структур на регіональному рівні як альтернативи комерційним посередникам;

9) постійне вдосконалення нормативно-правової бази розвитку зернопродуктового підкомплексу і регулювання ринку зерна.

Література:

1. Агробізнес України — 2014. [Електронний ресурс] // Інфографічний довідник. — Режим доступу: <http://agrex.gov.ua/wp-content/uploads/Infografika-silskogo-gospodarstva-Ukrayini-vidBakerTilly-ta-Latifundist.pdf>

2. Владика Ю.П. Напрями підвищення інвестиційної привабливості сільськогосподарських підприємств-виробників зерна з урахуванням екологічної складності / Ю.П. Владика // Вісник сумського національного аграрного університету. Сер.: фінанси і кредит. — 2013. — № 1 (34). — С. 243—248.

3. Владика Ю.П. Інвестування у виробництво і реалізацію зерна сільськогосподарськими підприємствами / Ю.П. Владика // Наукові праці Полтавської державної аграрної академії: зб. наук. праць. — Полтава: ПДАА, 2013. — Вип. 2 (7). — Т.1. — С. 71—80.

4. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

5. Павлова В.А. Стратегічне управління ресурсним потенціалом: концепція, механізм, стра-

тегія: монографія / В.А. Павлова, О.В. Кузьменко, Л.А. Гончар. — Дніпропетровськ: Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля, 2014. — 152 с.

6. Павловська Л.Д. Інвестиційне забезпечення економічного розвитку сільськогосподарських підприємств / Л.Д. Павловська, В.М. Ходаківський. — Житомир: Вид-во "Полісся", 2015. — 236 с.

7. Сергєєва О.Р. Інвестиційний клімат в Україні: реалії та перспективи Соціально-економічні проблеми і держава: Електронне наукове фахове видання — ТОВ "Стерео-Арт" м. Тернопіль. — Вип. 2 (13). — 2015р. — С. 254—261.

References:

1. Latifundist Media (2015), "Agribusiness in Ukraine - 2014", available at: <http://agrex.gov.ua/wp-content/uploads/Infografika-silskogo-gospodarstvaUkrayini-vidBakerTilly-ta-Latifundist.pdf> (Accessed 15 Nov 2016).

2. Vladyka, Yu.P. (2013), "Ways of the investment attractiveness increasing of agricultural enterprises-producers of grain including ecological complexity", *Visnyk sum'skoho natsional'noho ahrarnoho universytetu, Seriya: finansy i kredyt*, vol. 1 (34), pp. 243—248.

3. Vladyka, Yu.P. (2013), "Investing in the production and sale of grain by agricultural enterprises", *Naukovi pratsi Poltav's'koyi derzhavnoyi ahrarnoyi akademiyi: zb. nauk. prats'*, vol. 2 (7), T. 1, pp. 71—80.

4. State Statistics Service of Ukraine (2016), available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (Accessed 15 Nov 2016).

5. Pavlova, V.A. Kuz'menko, O.V. and Honchar, L.A. (2014), *Stratehichne upravlinnia resursnym potentsialom: kontseptsiiia, mekhanizm, stratehiia* [Strategic management of resource potential: the concept, mechanism, strategy: monograph], *Dnipropetrovs'kyu universytet imeni Al'freda Nobelya, Dnipropetrovsk, Ukraine*.

6. Pavlovs'ka, L.D. and Hodakivs'kyj, V.M. (2015), *Investytsijne zabezpechennia ekonomichnoho rozvytku sil's'kohospodars'kykh pidpryemstv* [Investment support of the economic development of agricultural enterprises], *Vyd-vo "Polissja"*, Zhytomyr, Ukraine.

7. Serhyeyeva, O.R. (2015), "Investment climate in Ukraine: realities and prospects", *Sotsial'no-ekonomichni problemy i derzhava: Elektronne naukove fakhove vydannya*, vol. 2 (13), pp. 254—261.

Стаття надійшла до редакції 13.12.2016 р.